C/2024/2807

23.4.2024

NÕUKOGU SOOVITUS (EL),

12. aprill 2024,

euroala majanduspoliitika kohta

(C/2024/2807)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 136 koostoimes artikli 121 lõikega 2,

võttes arves nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, ([1]) eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ([2]) eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) Euroala majandus on viimaste aastate suurte majandussõkkide tingimustes püsinud vastupidav, kajastades ühtlasi tugevat, koordineeritud ja õigeaegset poliitilist reageerimist, kuid viimasel ajal on selle hoog raugenud. Pärast majanduse märkimisväärset taastumist 2021. ja 2022. aastal peaks euroala majanduskasv aeglustuma 2023. aastal 0,6 %ni. Vaatamata energiahindade langusele avaldab enamiku kaupade ja teenuste puhul aeglustuv, kuid siiski suur tarbijahinna tõus majandusele ränka mõju ning välisnõudlus ei paku kindlat tuge. Samal ajal hakkab majanduses avalduma karmistuva rahapoliitika mõju. Positiivne on see, et tööturg on endiselt tugev, töötuse määr on rekordiliselt madal, ehkki liikmesriigiti ja liikmesriikide piirkonniti erinev, ning tööturul osalemise ja tööhõive määr on rekordiliselt kõrge, kuigi on juba märke jahtumisest. 2024. aastal peaks majanduskasv tänu tööhõive jätkuvale kasvule ja reaalpalkade tõusule taastuma järk-järgult 1,2 %ni, samal ajal kui inflatsiooni aeglustumine jätkub. Väljavaadet varjutavad endiselt suur ebakindlus ja riskid, mis on peamiselt seotud Venemaa jätkuva agressioonisõjaga Ukraina vastu, olukorraga Lähis-Idas pärast Hamasi jõhkraid ja valimatuid terrorirünnakuid Iisraeli vastu, mis võivad uuesti häirida energiatarneid, avaldades märkimisväärset mõju energiahindadele, ning riskidega, mis on seotud Hiina majandustegevuse struktuurse aeglustumisega. Lisaks võivad väljavaadet ümbritsevaid riske suurendada inflatsiooni ohjeldamiseks võetud poliitikameetmete hilinenud mõju ja selliste meetmete võimalik mõju majandustegevusele. Samuti mõjutavad väljavaadet struktuursed muutused, mis on eelkõige seotud kliimamuutuste suureneva mõjuga, nagu näitavad äärmuslikud ilmastikutingimused ning enneolematud metsa- ja maastikupõlengud ja üleujutused.

(2) Pärast 2022. aasta oktoobris saavutatud tipptaset on euroala koguinflatsioon aeglustunud, mis on peamiselt tingitud energiahindade langusest, kuid ka teiste komponentide mõju järkjärgulisest laiapõhjalisest taandumisest. Toiduainete ja teenuste inflatsioon on siiski endiselt kiire, mõjutades eriti kõige haavatavamaid elanikkonnarühmi, ning mitmes liikmesriigis on inflatsioonisurve jätkuvalt märkimisväärne. Prognooside kohaselt langeb inflatsioon 2024. aastal 3,2 %ni, jäädes seega üle Euroopa Keskpanga (edaspidi „EKP“) 2 % eesmärgi, ning langeb 2025. aastal 2,2 %-le. Inflatsiooni aitab aeglustada EKP kiireim ja suurim intressimäära tõus alates majandus- ja rahaliidu loomisest. Euroala riigivõlakirjade tootlus on suurenenud, kuid tootluse vahed on jäänud suhteliselt stabiilseks. EKP on korduvalt väljendanud oma pühendumust hoida intressimäärad kõrgel tasemel seni, kuni see on vajalik inflatsiooni alandamiseks sihttasemele, ja selgitanud, et rahapoliitika edasisel kujundamisel järgitakse jätkuvalt andmepõhist lähenemisviisi.

([1]) ELT L 209, 2.8.1997, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj.
([2]) ELT L 306, 23.11.2011, lk 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.

(3) Energiahinnašokk on pärssinud kulupõhist konkurentsivõimet euroalal, eelkõige energiamahukamates liikmesriikides ja tööstusharudes. Seni on suuremate kulude negatiivset mõju leevendanud vahetuskursi muutused ja ajutised meetmed, mida valitsused on võtnud ettevõtete ja haavatavate leibkondade toetamiseks. Samas on suured energiakulud ning erinevused liikmesriikide majanduse energiamahukuses ja liikmesriikide energiaallikates, samuti erinevused turustruktuurides ja poliitilises reageerimises, toonud kaasa suured inflatsioonierinevused euroalal. Olenemata energiahindade langusest 2023. aastal on need inflatsioonierinevused seni ainult osaliselt vähenenud. Hinnaerinevused, kui need peaksid jätkuma, koos viimasel kahel aastal eri liikmesriikides toimunud erineva palgakasvuga võivad tuua kaasa erinevused euroala liikmesriikide konkurentsivõimes ja suurendada makromajanduslikku tasakaalustamatust, mis võib kahjustada euroala nõuetekohast toimimist. Seetõttu on oluline tegeleda kõikide makromajandusliku tasakaalustamatuse nähtudega. Keskpikas perspektiivis sõltub euroala ja liikmesriikide suutlikkus suurendada tootlikkust osaliselt sellest, kas suudetakse säilitada innovatsioon ja investeeringud. Sellega seoses seaksid energiahinnad ja -kulud, mis võivad osutuda püsivalt kõrgemaks kui kaubanduspartnerite omad, püsiv tootlikkuse kasvu lõhe võrreldes teiste riikidega ning suurenev geomajandusliku killustatuse oht euroala riikide majanduse ebasoodsasse olukorda.

(4) Praegune makromajanduslik keskkond, mida iseloomustab püsiv ebakindlus, kiire inflatsioon ja euroala konkurentsivõime vähenemine, nõuab ambitsioonikat poliitilist tegutsemist. Lühiajalises perspektiivis on esmatähtis tagada, et inflatsioon taandub EKP sihttasemele 2 %. Lisaks võib inflatsioonimäärade püsiv erinevus liikmesriikide vahel tuua kaasa lahknevused konkurentsivõimes. Eelarvepoliitika peaks vältima inflatsioonisurve suurendamist. Reaalsissetulek 2022. aastal vähenes, mistõttu oleks vaja palgatõusu, et leevendada ostujõu vähenemist, eelkõige madala sissetulekuga inimeste puhul. Samal ajal peaksid ametiasutused hoolikalt jälgima teisest mõju inflatsioonile ja konkurentsivõimele ning seda tuleks palgakujunduses arvesse võtta. Lisaks on endiselt esmatähtis piirata riske makrotasandi finantsstabiilsusele ja karmimate finantstingimuste makromajanduslikku mõju. Edaspidi peab euroala jätkama kaasava ja kestliku majanduskasvu edendamist ja säilitama oma üleilmse konkurentsivõime, vältides samal ajal erinevusi euroalal. Sellega seoses on esmatähtsad reformid ja investeeringud, sealhulgas reformid ja investeeringud rohe- ja digipöörde ning euroala vastupanuvõime edendamiseks. Sotsiaalpartnerite õigeaegne ja tulemuslik kaasamine ning tugev sotsiaaldialoog on keskse tähtsusega, et toetada poliitika kujundamist ja laialdast isevastutust, mis soodustab poliitikameetmete rakendamist.

(5) Pärast kriisist tulenenud jõuliselt ekspansiivset eelarvepoliitikat aastatel 2020–2022, mis aitas tulla toime väliste šokkidega ja kaitsta haavatavaid leibkondi ja elujõulisi ettevõtteid, peaks euroala üldine eelarvepoliitika olema aastatel 2023 ja 2024 pärssiv, mis on kooskõlas vajadusega vähendada valitsemissektori eelarvepuudujääki ja võlataset ning vajadusega vältida inflatsioonisurve võimendamist, kuid jääma samal ajal suure ebakindluse tingimustes paindlikuks. Aastatel 2020–2022 toetas euroala ekspansiivne eelarvepoliitika (ligikaudu 4 % sisemjanduse kogutoodangust (edaspidi („SKP")) majandust seoses COVID-19 kriisi ja energiahindade tõusuga pärast Venemaa täieulatuslikku sõjalist sissetungiUkrainasse. 2023. ja 2024. aastal peaks üldine eelarvepoliitika muutuma pärssivaks (0,5 % SKPst kummalgi aastal), peamiselt kriisiga seotud energiameetmete peaaegu täieliku järkjärgulise kaotamise tõttu. 2023. ja 2024. aastaks prognoositav pärssiv eelarvepoliitika aitab aja jooksul taastada eelarvepuhvrid ja seega parandada riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Seetõttu on oluline tagada Euroopa Liidu Nõukogu (edaspidi „nõukogu") soovitatud netokulude kasvu piirmäärade järgimine. Lisaks vajadusele järgida konservatiivset eelarvestrateegiat, tuleb säilitada avaliku sektori investeeringud ja vajaduse korral neid võimalikult palju suurendada ning on vaja soodustada veelgi erasektori investeeringuid, et toetada konkurentsivõimet, kaasavat ja kestlikku pikaajalist majanduskasvu ning õiglast rohe- ja digipööret. 2023. ja 2024. aastal on oodata avaliku sektori investeeringute edasist suurenemist enamikus liikmesriikides, mida toetab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/241 ([3]) loodud taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude liidu vahendite jätkuv kasutuselevõtt. Riigi rahandusele avaldavad ka survet suured kulud valdkondades, mis on seotud elanikkonna vananemise ja kaitsega, ning ebasoodsam intressimäärade ja majanduskasvu vaheline erinevus. Riigipõhiste soovituste raames soovitati mitmel euroala liikmesriigil võtta meetmeid oma pensioni- ja tervishoiusüsteemi kestlikkuse parandamiseks ning teha maksureforme. Valitsussektori kulude läbivaatamine iga-aastaste ja mitmeaastase eelarvemenetluse korrapärase osana aitaks parandada avaliku sektori kulutuste tõhusust ja kvaliteeti. Sellise valitsussektori kulude läbivaatamise ulatus, volitused ja metoodika peaksid olema selgelt kindlaks määratud

([3]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

ning selle tulemustest tuleks üldsust selgelt teavitada. Agressiivse maksuplaneerimise, maksustamise vältimise ja maksudest kõrvalehoidmise vastased meetmed võivad samuti muuta maksusüsteeme tõhusamaks ja õiglasemaks, toetades samal ajal majanduse taastumist ja tulude suurendamist.

(6) Euroala koguvõla suhe SKPsse peaks aastatel 2023–2024 vähenema kumulatiivselt 2,8 protsendipunkti võrra, jõudes 2024. aasta lõpuks 89,7 %ni SKPst. Langus on peamiselt tingitud SKP nominaalkasvust, mis ületab tasumata võlalt makstavat keskmist intressimäära. Mitmes liikmesriigis on võlg siiski endiselt suur ja üldised kõrgemad intressimäärad toovad järk-järgult kaasa suuremad võla teenindamise kulud, millel on negatiivne mõju võladünaamikale, kui kõik muud tegurid jäävad samaks. Nõukogu jõudis 2023. aasta detsembris kokkuleppele majanduse juhtimise läbivaatamise paketis, mis koosneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest majanduspoliitika tõhusa koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelevalve kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1466/97, nõukogu määrusest, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta, ning nõukogu direktiivist, millega muudetakse direktiivi 2011/85/EL liikmesriikide eelarveraamistiku nõuete kohta. Majanduse juhtimise raamistiku reformi eesmärk on edendada realistlikke, püsivaid ja järk-järgulisi eelarvekohandusi, mis põhinevad riigipõhistel keskpika perioodi kavadel, ning edendada jätkusuutlikku majanduskasvu, stimuleerides asjakohaseid reforme ja investeeringuid. Reformitud majanduse juhtimise raamistik tagab edasise eelarvepoliitika jaoks suurema selguse ja prognoositavuse, edendades samal ajal võla jätkusuutlikkust ja majanduskasvu.

(7) Energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks võetud erakorraliste toetusmeetmete netokulud püsisid 2023. aastal kõrgel tasemel, kuid langesid mõnevõrra tulenevalt energiahindade langusest võrreldes 2022. aasta tipptasemega. Komisjoni hinnangul on selliste erakorraliste toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 1,0 % euroala SKPst, st väiksem kui 2022. aastal (1,3 %). Isegi kui suunamine on paranenud, on peaaegu pool seonduvatest eelarvekuludest 2023. aastal läinud hinnameetmetele, mis ei ole suunatud haavatavatele leibkondadele ja ettevõtetele. Praegu eeldatakse, et enamik meetmeid kaotatakse järk-järgult 2024. aasta jooksul, mis on kooskõlas energiahindade eeldatava stabiliseerumisega; kui need eeldused realiseeruvad, on euroala kui terviku vastav eelarve jääkkulu 2024. aastal ligikaudu 0,2 % SKPst. Kui aga energiahinnad peaksid taas tõusma tasemele, kus on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, peaksid need toetusmeetmed olema suunatud haavatavate leibkondade ja äriühingute kaitsmisele, olema eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitama stiimulid energiasäästuks. Üldisemalt ja minnes kaugemale kriisiga seotud energiameetmetest, võib keskkonnamaksude jõulisem kasutamine kooskõlas põhimõttega „saastaja maksab“ koos fossiilkütuste toetuste (mis ei käsitle energiaostuvõimetust ega õiglast üleminekut) ja muude keskkonnale kahjulike toetuste järkjärgulise kaotamisega aidata suurendada euroala liikmesriikide eelarvepoliitilist manööverdamisruumi.

(8) Kvaliteetsete avaliku sektori investeeringute piisavalt kõrge taseme säilitamine võib aidata kaasata erasektori investeeringuid, soodustada potentsiaalset majanduskasvu ja konkurentsivõimet, toetada rohe- ja digipööret ning tugevdada ühiskonna ja majanduse vastupanuvõimet. Sellega seoses on esmatähtis täielikult rakendada taaste- ja vastupidavusrahastu ning ühtekuuluvuspoliitika fondide raames tehtavad reformid ja investeeringud. Riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamine edeneb jõudsalt, kuid edusammud on liikmesriigiti erinevad ja mõnel juhul tuleb kava rakendamist kiirendada, et kaotatud aeg tagasi teha. Novembri keskpaigaks oli komisjon saanud 34 maksetaotlust 19 euroala liikmesriigilt ning oli toetuste ja laenudena välja maksnud kokku 162,1 miljardit eurot. See jaguneb järgmiselt: 51,6 miljardit eurot maksti välja eelmaksetena ja 110,5 miljardit eurot pärast eesmärkide ja sihtide saavutamist. 2023. aastal on väljamaksete tempo olnud oodatust mõnevõrra aeglasem, osaliselt seetõttu, et liikmesriigid keskenduvad seoses toetuseraldiste muutuse, uute laenutaotluste ja REPowerEU peatüki lisamisega oma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade läbivaatamisele. Alates COVID-19 kriisi algusest on ühtekuuluvuspoliitika raames Euroopa Regionaalarengu Fondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja noorte tööhõive algatuse kaudu euroala liikmesriikidele välja makstud ligikaudu 120 miljardit eurot. Ühtekuuluvuspoliitika vahehindamise raames on liikmesriikidel võimalus vaadata läbi ühtekuuluvuspoliitika programmid ja eraldada rahalisi vahendeid pakiliste vajaduste rahuldamiseks ja esilekerkivate probleemide lahendamiseks. 2024. aasta Euroopa poolaasta tsükkel annab suuniseid vahehindamiseks ja aitab suunata rahastust, võttes arvesse liikmesriikide ja nende piirkondade sotsiaal-majanduslikku konteksti ja probleeme ning edendades samal ajal jätkuvalt vastastikust täiendavust taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude liidu vahenditega.

(9) Erainvesteeringute, innovatsiooni ja oskuste arendamise edendamine on esmatähtis, et suurendada tootlikkust ja tugevdada euroala konkurentsivõimet, eelkõige rohe- ja digipöörde toetamisel. Investeerimistõkete kõrvaldamine, sealhulgas reformide kaudu, millega ühtlustatakse ja digitaliseeritakse planeerimist, lubade andmist ja muid haldusmenetlusi, aitaks hoogustada erainvesteeringuid. Ka tööstuspoliitika ja pakkumise poolele suunatud poliitikameetmed võivad aidata kaasa investeeringute toetamise, konkurentsivõime säilitamise ja selliste riskide vältimise kaudu, mis tulenevad sellest, et võtmetähtsusega tehnoloogiate, toorainete ja tööstussisendite impordi puhul ollakse liigselt sõltuvuses piiratud arvust kolmandatest riikidest. Komisjon on oma roheleppe nullilähedase mõjuga tööstuskava raames esitanud mitu algatust strateegiliste sektorite tugevdamiseks, sealhulgas ettepaneku võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa nullilähedase tehnoloogiaga toodete tootmise ökosüsteemi tugevdamiseks (edaspidi „nullnetotööstuse määrus“), ettepanek võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse raamistik kriitilise tähtsusega toorainete turvalise ja jätkusuutliku tarnimise tagamiseks ning muudetakse määrusi (EL) nr 168/2013, (EL) 2018/858, 2018/1724 ja (EL) 2019/1020 ning ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP) ja muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, määrusi (EL) 2021/1058, (EL) 2021/1056, (EL) 2021/1057, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 223/2014, (EL) 2021/1060, (EL) 2021/523, (EL) 2021/695, (EL) 2021/697 ja (EL) 2021/241 (edaspidi „STEPi ettepanek“) Ka innovatsioonifondist ja moderniseerimisfondist antakse rahalist toetust vajalikule üleminekule erasektoris. Lisaks on komisjon võimaldanud liikmesriikidel kasutada riigiabi ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku vastuvõtmisega, et toetada majandust pärast Venemaa agressiooni Ukraina vastu, riigiabi eeskirjadega ette nähtud paindlikkust, et toetada meetmeid sektorites, mis on kliimaneutraalsele majandusele üleminekul keskse tähtsusega. Euroala liikmesriigid on võtnud meetmeid, et toetada energiakriisist kõige enam mõjutatud sektoreid ja edendada rohepööret, kusjuures nende meetmete üle otsustatakse üldiselt riigi tasandil, millega kaasneb siseturul võrdsete tingimuste moonutamise oht. STEPi ettepaneku eesmärk on käsitleda suurenenud vajadust liidu avaliku sektori investeeringute järele sellistes elutähtsates tehnoloogiates, et kaasata palju suuremas mahus erainvesteeringuid ning kaitsta ühtekuuluvust ja siseturgu. Tugevad kapitaliturud on kaasava, konkurentsivõimelise ja vastupanuvõimelise euroala majanduse jaoks üliolulised. Sügavam kapitaliturgude liit aitaks kaasata rohe- ja digipöördeks vajalikku erasektori rahastust, vähendada killustatust ja parandada juurdepääsu rahastusele. Euroopa Ülemkogu kutsus 2023. aasta veebruaris nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles kiirendama kapitaliturgude liidu tegevuskava rakendamist, viies lõpule töö selle valdkonna seadusandlike ettepanekutega. 2023. aasta mais seadis eurorühm eesmärgiks jõuda 2024. aasta märtsiks kokkuleppele valdkondades, mida komisjon peaks kaaluma kapitaliturgude liidu edasiseks süvendamiseks. Osana majandus- ja rahaliiduga seotud tööst esitas komisjon 2023. aastal ettepanekute paketi digitaalse euro õigusraamistiku kohta, mis koosneb ettepanekust võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus euro pangatähtede ja müntide seadusliku maksevahendi kohta, ettepanekust võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse digitaalsete euroteenuste osutamist liikmesriikides, mille rahaühik ei ole euro, ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/1230, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanekust digitaalse euro loomise kohta. Digieuro, mis täiendaks euros nomineeritud sularaha, toetaks majanduse digitaliseerimist ja innovatsiooni jaemaksete valdkonnas, vähendades samal ajal maksete killustatust liidus. Kui digieuro käibele võetaks, looks see uue võimaluse riskivaba keskpangaraha kasutamiseks Euroopa makseteenuste puhul. Samuti hõlbustaks see piiriüleseid makseid ning aitaks tugevdada euro rahvusvahelist rolli ja liidu avatud strateegilist autonoomiat.

(10) Vaatamata majanduskasvu aeglustumisele on tööturg endiselt vastupidav. Tööhõive ja töötundide arvu kasv jätkus 2023. aastal tööjõu ja oskuste nappuse tingimustes ning seepärast, et ettevõtted on üha rohkem hakanud hoidma tööjõuvaru. Kuigi tulemused on olnud liikmesriigiti üldiselt head, on mõned elanikkonnarühmad tööturul jätkuvalt alaesindatud (sealhulgas naised, noored, madala kvalifikatsiooniga töötajad, puudega inimesed). Aktiivsel tööturupoliitikal (koos kvaliteetse ja taskukohase alushariduse ja lapsehoiu ning pikaajalise hoolduse pakkumisega) on esmatähtis roll tööturul osalemise suurendamisel ning oskuste pakkumise ja omandamise toetamisel, sealhulgas rohe- ja digipöördes, millel on positiivne mõju potentsiaalsele toodangu kasvule ja konkurentsivõimele pikas perspektiivis. Soodustades paremaid töötingimusi ja täiendades liidu enda talentide rakendamist, võib kolmandatest riikidest lähtuv valikuline seaduslik ränne koos töö- ja sotsiaalsete õiguste austamise ja jõustamise tagamisega aidata lahendada oskuste ja tööjõu nappuse probleemi. Euroala liikmesriigid väljastasid 2022. aastal kolmandate riikide kodanikele tööhõive eesmärgil 664 000 esmast tööluba, st peaaegu kolm korda rohkem kui kümme aastat tagasi.

(11) Nominaalpalk kasvas 2022. aastal (4,8 %) ja 2023. aasta esimestel kuudel kiire inflatsiooni ja pingelise tööturu toel. Kuigi see on osaliselt leevendanud ostujõu vähenemist, ei ole nominaalpalga kasv inflatsiooniga sammu pidanud (reaalpalk vähenes 2022. aastal 3,7 %). Nominaalpalga kasv on 2023. ja 2024. aastal tõenäoliselt kiire, samal ajal kui reaalpalk peaks kasvama mõõdukalt, suurendades sisenõudlust. Samal ajal võib palga prognoositav kasv mõjutada selliste kaupade hindu, millel on tugev omamaise tööjõu komponent (nt teenused), kuigi mõju hindadele oleks võimalik leevendada, kui varasem ühikukasumi kasv tagasi pöördub. Kõrgemad palgad, kui sellega ei kaasne tootlikkuse kasvu, võivad mõjutada ka konkurentsivõimet ning püsivad erinevused euroalal võivad koos muude teguritega tuua kaasa makromajandusliku tasakaalustamatuse. Seetõttu peaksid palgakokkulepped kooskõlas riikide tavadega ja sotsiaalpartnerite rolli austades asjakohaselt kajastama lisaks valdkondlikule ja riiklikule dünaamikale ka suundumusi euroalal.

(12) Elukalliduse tõusul, mis on peamiselt seotud energiakriisiga ja seonduva kaubandusolukorra halvenemisega, on olnud negatiivne mõju reaalsissetulekule ja ka märkimisväärne sotsiaalne mõju. 2022. aastal tõusid eluaseme-, vee- ja elektri- ning gaasi- ja muude kütuste hinnad 17,5 %, toiduainete ja alkoholivabade jookide hinnad 10,5 % ning transpordihinnad 11,2 %. Elukalliduse tõus oli eriti tuntav väikese sissetulekuga leibkondade jaoks. Üle pooles euroala liikmesriikidest täheldati materiaalse ja sotsiaalse puuduse ning energiaostuvõimetuse suurenemist, hoolimata nominaalpalga kasvust ja toetusmehhanismidest. Mitmes liikmesriigis mõjutas elukalliduse tõus ebaproportsionaalselt palju eakaid ja maapiirkondades elavaid inimesi.

(13) Euroala pangandussektor on hoolimata mitmest turu ebastabiilsust suurendanud juhtumist osutunud vastupidavaks. Euroala pangandussektor on praegu hästi kapitaliseeritud ja kasumlik, nagu kinnitavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1093/2010 ([4]) loodud Euroopa Pangandusjärelevalve poolt 2023. aastal tehtud liidu-ülesed stressitestid. Koos raha- ja laenutingimuste karmistumisega aeglustuvad märkimisväärselt laenuvood erasektorisse. Edaspidi võib varade kvaliteet halveneda, kui makromajanduslik väljavaade järsult halveneb ja intressimäärad jäävad pikemaks ajaks kõrgeks. Samal ajal võib pangandusväline finantsvahendussektor seista silmitsi probleemidega. Rangemate rahastamistingimuste kontekstis on oluline õigeaegselt jälgida riske, ennetavalt suhelda võlgnikega ja aktiivselt hallata viivislaene, et säilitada finantssektori suutlikkus majandust rahastada. Võib tekkida ka finantsturge ohustavaid muid riske. Eelkõige võivad likviidsustingimuste karmistumise tõttu suuremaks muutunud riskipreemiad tuua kaasa varahindade tugevama ja potentsiaalselt korrapäratu korrektsiooni. Samuti tuleb tähelepanelikult jälgida käimasolevat kohandumist elamu- ja ärikinnisvaraturgudel. Intressimäärade tõus ja võla teenindamise suutlikkuse halvenemine võivad viia kinnisvarahindade olulise korrektsioonini ja ohustada finantsstabiilsust.

(14) 2023. aasta märtsi euroala tippkohtumise avalduses kordasid euroala juhid võetud kohustust viia lõpule pangandusliidu loomine kooskõlas eurorühma 16. juuni 2022. aasta avaldusega. Seda arvesse võttes esitas komisjon 2023. aasta aprillis ettepaneku pankade kriisiohje- ja hoiusekindlustusraamistiku reformi kohta. Selle ettepaneku eesmärk on luua raamistik, mis sobib mis tahes suuruse ja ärimudeliga raskustes olevatele pankadele, sealhulgas väiksematele osalejatele, ning säilitada sel viisil finantsstabiilsus, minimeerida avaliku sektori vahendite kasutamist ja suurendada hoiustajate usaldust. Eurorühm võttis kohustuse vaadata seejärel läbi pangandusliidu olukord ja määrata konsensuse alusel kindlaks muude lahendamata küsimustega seotud võimalikud täiendavad meetmed pangandusliidu tugevdamiseks ja väljakujundamiseks. Lisaks tugevdaks euroala vastupanuvõimet veelgi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 806/2014 ([5]) loodud Euroopa stabiilsusmehhanismi läbivaadatud asutamislepingu ratifitseerimine, mis võimaldab kehtestada ühtse kriisilahendusfondi ühise kaitsekorra,

([4]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1093/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Pangandusjärelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/78/EÜ (ELT L 331, 15.12.2010, lk 12).

([5]) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 806/2014, millega kehtestatakse ühtsed eeskirjad ja ühtne menetlus krediidiasutuste ja teatavate investeerimisühingute kriisilahenduseks ühtse kriisilahenduskorra ja ühtse kriisilahendusfondi raames ning millega muudetakse määrust (EL) nr 1093/2010 (ELT L 225, 30.7.2014, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj).

SOOVITAB KÄESOLEVAGA euroala liikmesriikidel võtta aastatel 2024–2025 individuaalselt, sealhulgas oma riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamise kaudu, ja eurorühmas ühiselt järgmisi meetmeid.

1. Järgida kooskõlastatud ja konservatiivset eelarvepoliitikat, et hoida võlg usaldusväärsel tasemel või vähendada usutavalt võla suhet. Kuigi poliitika peaks valitsevat ebakindlust silmas pidades jääma paindlikuks, saavutada euroalal üldine piirav eelarvepoliitika kooskõlas nõukogu riigipõhiste soovitustega ning seeläbi parandada riigi rahanduse jätkusuutlikkust ja vältida inflatsioonisurve soodustamist. Kaotada 2024. aastal võimalikult kiiresti energiaga seotud erakorralised toetusmeetmed ja kasutada sellega seonduvat kokkuhoidu eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Töötada välja eelarvestrateegiad, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon ja tugevdada vajaduse korral võla jätkusuutlikkust kindla, diferentseeritud, järkjärgulise ja realistliku konsolideerimise kaudu, koos kvaliteetsete avaliku sektori investeeringute ja reformidega, eelkõige selleks, et saavutada suurem kestlik majanduskasv ja suurendada euroala vastupanuvõimet tulevastele probleemidele. Lisada vajaduse korral nendesse strateegiatesse meetmed, millega muuta avaliku sektori kulutused veelgi tõhusamaks ja kvaliteetsemaks ning parandada pensioni-, tervishoiu- ja pikaajalise hoolduse süsteemide kestlikkust ja piisavust.

2. Säilitada avaliku sektori investeeringute kõrge tase, et toetada rohe- ja digipööret, suurendada tootlikkust ja konkurentsivõimet ning tugevdada majanduse ja ühiskonna vastupanuvõimet. Tagada riiklike taaste- ja vastupidavuskavade, sealhulgas nende REPowerEU peatükkide jätkuv, kiire ja tõhus rakendamine. Kasutada täielikult ära ühtekuuluvuspoliitika programmid ja tagada, et nende vahehindamisel võetakse muu hulgas arvesse Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud uusi probleeme ja soovitusi ning Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel tehtud edusamme, vähendamata seejuures nende programmide üldist ambitsioonikust.

3. Kooskõlas riiklike tavadega ja austades sotsiaalpartnerite rolli, toetada palgasuundumust, mis leevendab ostujõu vähenemist, eelkõige madalapalgaliste töötajate puhul, võttes nõuetekohaselt arvesse inflatsiooniriske ja konkurentsivõime dünaamikat ning vältides püsivaid erinevusi euroalal. Edendada oskuste täiendamist ja ümberõpet, sealhulgas rohe- ja digipöörde jaoks. Rakendada aktiivset tööturupoliitikat, et vähendada tööjõu ja oskuste nappust ning suurendada tootlikkust ja majanduskasvu. Edendada paremaid töötingimusi töötajate ligimeelitamiseks ja tööl hoidmiseks, et vähendada tööjõupuudust. Võtta liidu enda talentide rakendamist täielikult täiendaval viisil meetmeid, et hõlbustada kolmandatest riikidest pärit selliste töötajate valikulist seaduslikku rännet, kes töötavad kutsealadel, kus on tööjõu nappus. Kaitsta ja tugevdada piisavaid ja kestlikke sotsiaalkaitse- ja kaasamissüsteeme. Tagada sotsiaalpartnerite tulemuslik kaasamine poliitika kujundamisse ja tugevdada sotsiaaldialoogi.

4. Kõrvaldada investeerimistõkked, et vähendada rohe- ja digipöördesse tehtavate investeeringute nappust. Parandada juurdepääsu rahastusele, eelkõige uuenduslike ettevõtete ja väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks, tehes täiendavaid edusamme kapitaliturgude liidu süvendamisel ja tugevdamisel. Tagada, et avaliku sektori toetus asjaomastele strateegilistele sektoritele oleks suunatud ega moonuta võrdseid tingimusi siseturul, et edendada euroala konkurentsivõimet ja liidu avatud strateegilist autonoomiat. Jätkata euro rahvusvahelise rolli tugevdamist ja teha täiendavaid edusamme digieuro kasutuselevõtu suunas.

5. Säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus, hoida majanduse krediidikanalid avatuna ja vältida finantsvaldkonna killustatuse riski. Jälgida karmimate finantstingimustega seotud riske, eelkõige neid, mis on seotud varade kvaliteedi ja varahindade võimaliku korrektsiooniga, sealhulgas kinnisvaraturgudel. Jälgida suundumusi pangandussektoris ja pangandusvälise finantsvahenduse sektoris, et hoida ära süsteemse riski suurenemist ja negatiivset ülekanduvat mõju majandusele. Kujundada välja pangandusliit, jätkates tööd kõigi lahendamata elementidega.

6. Majandus- ja rahaliidu süvendamiseks võetavate edasiste sammude puhul tuleks võtta arvesse kogemusi, mis on saadud COVID-19 kriisile reageerimiseks võetud liidu ulatuslike majanduspoliitiliste meetmete kavandamisel ja rakendamisel. Edusamme majandus- ja rahaliidu süvendamisel tuleks jätkata, austades täielikult liidu siseturgu ning tehes seda euroalaväliste liikmesriikide suhtes avatud ja läbipaistval viisil.

Luxembourg, 12. aprill 2024

Nõukogu nimel

eesistuja

V. VAN PETEGHEM